

ادبیات عمومی و سیاسی

هفته لقی سیاسی ، ادبی و علمی غزته در

جلد : ۱

سنه : ۱ ۱۳ صفر ۱۳۳۵ جمعه ایرتسی ۲۶ تشرین ثانی ۱۳۳۲ نومبر ۶

سیاسیات

برقانونک برملتی مدافعه سی

۲

فینلانڈیا ، حقوق تاریخیه سنک تاریخ تأسسی اولان ۱۸۰۹ دن اول اسوچک برقسیمیدی ،
وغران دوقه لقی اسمیله بعض مختاریت علامتیرینه رغماً ، بوتی کورفرزینک دیگر ساحلنده اولدینی کبی ،
ولایتلره منقسمدی . برکون قوجه پترو نهوانک منصبنده پترسبورغی بناایدنجه ، روس پاتختی فین
حدودنده بولوندی ؛ بو معادله جغرافییه نك ایکی چاره حلی واردی : اوده یافینک ، یا موسقوفک
یا ایلریله میسی ، یا کرپله مسیدی ! نهایت تاریخ ایشی حل ایندرك فینلری محزون ، روسلری ممنون
ایتدی ؛ اون سکیزنجی عصر ایله اون دوقوزنجینک ابتداسنده ایکی احتمال سیاسی صره ایله تحقق
ایتمشدی : اولاً ، فینلانڈیا نك بعض پارچه لری نیشداد و آبو معاهده لریله روسلره انتقال ایدیوردی ؛
بونلرک مجموعی [ویبورغ ایالتی] بعنوانیله چارک دائره مظالمه داخل اولدی . اون دوقوزنجی عصرده
ایسه ، برنجی آلکساندرله و کلاسی بوتون فینلانڈیا ی ایستمکه باشلادیلر ! ایکنجی قاترینک بوتون لهستانی
نك باشنه بوتوق سیاستنی ، روسیه بوضورتله فینلانڈیا ده تطبیق ایده بیلیوردی . مملکتی آلق ، مقابلنده جریت
داخلیه ویرمک نظریه سی اون سکیزنجی عصرده تصور ، اون دوقوزنجی عصرده تطبیق ایدلش دیمکدی .
بو چاره نك سایه سنده ، چارلق تاجنه فینلانڈیا فضله برطاش ، آلکساندرده فینلرک غران دوقه سی
اولدی ! وضعیت ، بر دولت پارچه سنک نیم الحاقی ، یا خود حقوق عمومییه وحق سلطنت اعتباریله یکی
بر حکومتک تأسیسی دیمکدی ؛ یوقسه چاره فین دییه تی آراسنده طرفین ائتلافی ویا ساده چارک
برتعهد منفردیمیدی ؛ هر حالده بچشمزده بو نقطه لر تدقیقه دکز . . مهم اولان ، مسائل خارجیه ایله
حقوق سلطنتدن ماعدا ، قوانین سابقه نك بقاسیدی ! اسوچک بو جزء قدیمده ، شکل حکومته
واتحاد ایله امنیت عمومییه دأر اولان اسکی مقاوله ، یکی حالنده ده جاریدی ؛ مملکتک بر حیات

عثمانیلرک اژدرهان سفری

صوقوللو محمد پاشانک

بحر حزر - قره دکز قانالی تشبثی

- ۱ -

صوقوللو ، سلطان سلیم ثانی زمانندہ دولتک ادارہ سنی مستقلاً در عہدہ ایلدیکی زمان ، ایکی مهم تشبثہ بولونق ایستہدی : بحر حزری قرہ دکزہ برلشدیرمک ، سویش قانالی آچق .

صوقوللونک بو ایکی بویوک تشبثہ اہمیت ویرمسی ، عثمانیلرک جہان سیاستی نقطہ نظرندن پک منیمدی . بحر حزرک قرہ دکزہ برلشمہ سی ایران و تورکستان ایلہ مواصلہ بی تأمین ایده جکدی . بو صورتلہ ایران سفرلری ایچون دون و وولغا نہرلری واسطہ سیلہ ارزاق و جیخانہ نقلی قولایلا شاجق ، دیگر جہتدن تورکستان ایلہ عثمانلی دولتی بینندہ مواصلہ تأمین ایدیلہ جکدی - خصوصیلہ اژدرهان جوارینک عثمانلی نفوذی آلتندہ بولونماسی بو حوالیدہ کی اہل اسلامک ایقای حج ایلملرینی تأمین ایده جکدی . صوقوللو ، بودینی مطالعہ بی نظر اعتبارہ آلیاہ مجوردی : اژدرهان و قزان اوزمانہ قدر ، کندی تعبیری وجہ ایلہ ، « نوغای اندہ » ایدی ؛ شمدی موسقوف چاری مدہش ایوانک یدضبطنہ کچمشدی . اژدرهان اسلام نمالکندن معدوددی . « زمان سابقہ اہل اسلام سکناسی ، الی الآن جوامع شریفہ سنک و جماعات و مدارسنک آثار منبانی ظاہر و نمایان » (۱) ایدی . بو بویوک اسلام بلادہ سنک موسقوف استیلاسنہ دوچار اولماسی آسیادہ سلطنت سورن اسلام خانلرکدہ تأثرلرینی موجب اولیوردی . فقط خانلرک قوت و قدرتلری موسقوفلرہ قطعی برضریہ اوراجق درجہ دہ دکلدی . بوتون تورک و اسلام عالمک حامیسی ، بوتون آسیا و اوروپانک اذدی قدرت واک عسکر ملتی عثمانلی تورکلری ایدی . بوسیدن سمرقند ، بخارا و خوارزم خانلری ، بو حوالیدہ کی اہل اسلامک وبالخاصہ اژدرهانک خلاصنی عثمانیلردن رجا ایدیورلر ، سلطان سلیم ثانیکنک حمایہ سنہ ، صوقوللونک درایتہ التجا ایلیورلردی . حتی بو مسئلہ یہ دائر خوارزم خانی حاجی محمد خاندن برنامہ کلش ، اژدرهانک نہ صورتلہ موسقوف استیلاسنہ معروض اولدینی شرح و ایضاح ایدلش ، عثمانیلرک یاردملری طلب اولونمشدی (۲) .

اسلام حکمدارلرک بوتشیلرلی صوقوللونک سیاسی دوشونجہ لرینہ پک موافقدی . بو وسیلہ ایلہ اژدرهان طرفلرینہ برسفر اجرا ایتک ، کوندریلین عسکرک حمایہ سی آلتندہ بحر حزر و قرہ دکز قانالی آچق قابل اولابیلا جکدی . صوقوللو بو طرفلرک احوالہ ، دون و وولغا نہرلری بینندہ کی مسافہ یہ دائر اہل و قوفدن معلومات آلدی ؛ فقط بونکادہ قناعت ایتہدی . کندینہ انتسابی اولان شق ثانی دفتر داری چرکس قاسم بکی کوندزدی . قاسم بکک احوالی یہ و قوفدن استفادہ ایتدی ، کندینہ کفہ سنجاغنہ تعیین ایلدی . دون و وولغا نہرلری بینندہ کی مسافہ بی تدقیق ایچون برہیت کوندردی ، ایکی نہر بیننی اولچدیردی ، « مابین نہرینک دریا میلی ایلہ التی میل ای دوکین » آکلادی . « بعون خدا بواہر مشکل وجودہ کلوب حاصل اولورستہ عسکر اسلام بجم سفر لرنده دخی ذخیرہ قلتی چکمز لر والکاء شروان و قرہ باغ و عموما کورجستان رکاب هایون پادشاہیدن استیمان ایتامک احتمالی

(۱) پچوی ، جلد ۱ ، ص ۶۹ :

(۲) دیوان هایون منیمہ دفتری :

اولی . بالضروری اطاعت و انقیادده یکدل و یکزبان « اوله جقلمیخیده نظر دفته آلدی . سلطان سلیم ثانی لساندن تاتار خانه کوندردیکی نامه ده شو صورتله اداره افکار ایلدی :

« استانة محله الاقبال و سعادت مدار و عتبه مشیدالاجلال و عظمت دتار منزه که ملاذ خواقین ذوی الاقتدار و معاد خاقان عظیمه الاعتباردر . بناءً علی هذا سمر قند و بخارا جانبلرندن خصوصاً جناب جلالت عنوان ولایت حرزم خانی حاجی محمد خاندن نامه مخالفت مشحون و مصادقت رهنمونلری وارد اولوب فحوای بلاغت مکتوبلرنده ولایت اژدرخان فتح اولنوب اول جانبلردن طواف بیت اہ الاحرام و زیارت تریہ منورہ حضرت سید الانام علیہ افضل الصلوة والسلامه توجه و نیت ایلان حجاج ذوی الابتهاج و سایر تجار منافع نثاره یول اچلوب حضور بان و فراغ حاله مسرور و عبور اعمری خصوصی اشعار اولمش . امدی ولایت قزان و اژدر خان اولدن نوغای الینده ایدی . حالا کفار خاکسار الله کیرمک ندن اولمشدر و ایچنده و اطرافنده قالان تاتار میرزالرندن کیم واردز و نه زماندن و نه سببله الدن کتمشدر مفصل و مشروح معلوم اولوب اول ولایتک فتح اولسی اہم مهماتدن اولغین ہم داخی عنایت حضرت ملک القدر ایلہ اول جانبک فتح و تسخیری خصوصی خاطر فیض مظاهر پادشاهانده جایگیر اولمشدر . ایلہ اولسه سیرک داخی قدیمدن درکاه عظمت بارکاهمزہ اولان صداقت و اخلاصکز مقتضاسنجه و جبلتکزده مکنوز اولان فراست و کیاستکز مستدعاسنجه ولایت مزبورده نک فتح و تسخیری خصوصنده مقید اولوب اول بابده تهوجه ایلہ حسن تدبیر و تدارک ایلہ ککنز وجه مشروح اوزره علی وجه التفصیل اعلام ایلہ سزکه وقتی ایلہ تدارکی کوریلوب بعنایة اہ تعالی فتح و تسخیری میسر اول . فی ۵ رمضان المبارک ۹۷۵ » .

تاتار خانلی ، صوقولونک کوندردیکی نامه هایونندن پک ممنون اولدی . اژدر خانک تسخیری ایچون لازم کان تدبیرلری مفصلاً یازدی . صوقوللو بو معلومات اوزرینه « بر نیجه قلعه کوب طوپلر و ضربزنلر و چاپه و کورک و کولنک و سایر مهمات جنک » ی کاملاً حاضرلادی . قاسم بکی کفیه بکار بکی نصب ایتدی ، سابق کفه بکار بکیسی جعفر بکی طمشوار بکار بکیسی تعیین ایلدی . ایجاب ایدن مهماتی سریعاً کوندردی . صوقوللو تاتار خانه کوندردیکی نامه ده بو خصوصیلری مفصلاً آگلاتیوردی :

« تاتار خانه نامه هایون که

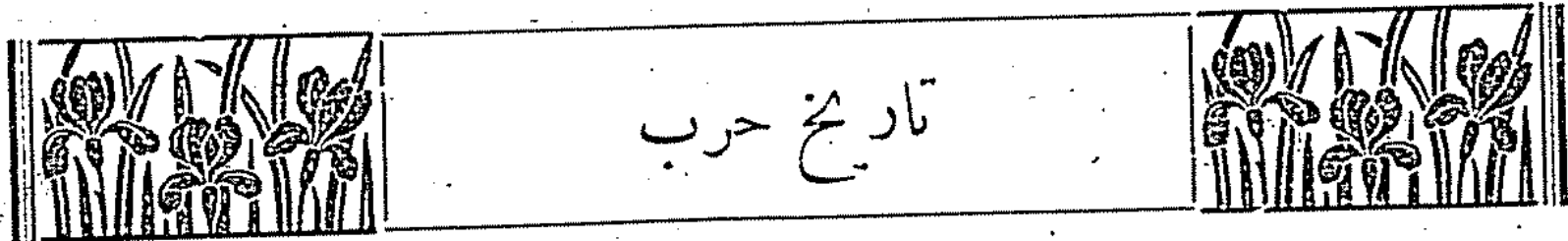
سده سعادت دستکاهمزہ . مکتوبکیز کوندروب بوندن اقدم قلعه اژدر خانک فتح اولنوب اول ولایتدن حجاج ذوی الابتهاجه یول آچلمق خصوصی مراد اولدوغی نامه هایونکزده اعلام اولماغین قلعه مزبورده نک فتح و تسخیرینه متعلق اولان خصوصلر انہا اولنوب بوبابده سابق کفه سنجاغی بکی اولوب حالا طمشوار بکار بکیسی اولان جعفر دام اقباله یه امر شریف کوندردلده سیرک رای صایب و فکر ناقبکیز اوزره قلعه مزبوره مهمی ایچون لازم اولان خصوصلری دفتر ایدوب کوندرمکین اول دفتر موجبجه لوازم و مهمات نه ایسه تدارک اولنوب اکثری ارسال اولمشدر . کریدرکه نامه هایون وصول بولدقده قدیم الایامدن الی هذه الان استان سعادت اشیانمزہ اولان وفور اخلاص و فرط اختصاصکز موجبجه قلعه مزبوره فتحه متعلق خصوصلره بذل مقدور و سعی مشکور قلوب سایر لوازم و مهمات داخی وقتی و موسمی ایلہ تدارک و احضار اولنوب عنایت حق و جل و علا ایلہ بای طریق کان فتح اولماسی باینده انواع جهد و اقدام وسیعی و اهتمامکیز ظهوره کتوریلہ . حجاج ذوی الابتهاجه یول اچلوب فراغ بالله کلدر و ردونبده اولان یغدورجه خان ادملرندن بدر و بلعیش نام کسنه لر سده سعادتده الہ کلوب جزایره سورلشدر . شویله

معلومکز اولاً ومن بعد وفور موالات و اخلاصکز مقتضاسنجه اول طرفه متعلق اولان اخبار اخبارندن خالی اولنجه که موجب ازدیاد مصافات اولندوغنده اشتباه اولیه وردوسنده اولان قریم کرای خان جزیره دن خارج یره کتاماکیچون ردوس بکنه حکم شریف کوندرلشدر و مقدا جزایره سورولک فرمان اولونانلردن مرپور بلعیش اهل فساد اولغین اول جانبه کوندرلیوب کیرو سیزه ارسال اولمشدر . واردوقده وجه و مناسب کوردوککز اوزره حقندن کلهر . فی ۹۷۶ محرم .

صوقوللو محمد پاشا تاتار خانه بو نامه یی یوللادقین صوکر ، اژدرخان سفرینه کوندریله جک قوت ایچونده تدارکاتده بولوندی . قوه سفریه ، کفه بکر بکیسی قاسم بکک قومانده سنده بولوناجق ؛ چرکس امراسنک کافه سی معینه الحاق ایده جکدی . تاتار عسکرینک باش بوغلغنه تاتار خانک کتخداسی نصب ایدلک موافق کورولشدی . کفه ساحنه قوتلی بر دونما کیده جکدی ؛ کفهدن ، « تات ایلندن وبالقلاغی و منکوب و تمان رعایاسندن کله ، چراخور اخراج » ایدیه جکدی .

صوکی کله جک نسخه ده

احمد رفیق

[۱۷ تشرین ثانی — ۲۳ تشرین ثانی ۱۳۳۲]

بو هفته نك شتون حربی بك دولغوندر . كچن نسخه مزده دیدیکمز کبی ، شرق صحنه حربنده بتون بر ملتک مقدراتی و بالنتیجه حربه ختام و بره جک « ظفر نهائی » نك اولیاتی آتشته و قانله یازیلیور . دشمنلر حرنه دیرلر سه دیسینلر ، کندیلری نه قدر معظم و منابع قوتلری نه قدر جهانشمول اولور سه اولسون ، ایکی بوچوق سنه لک حرب عمومیده ، اتفاق مربعک شو صوکه هفته ظفری کبی مالامال موققیات بر هفته کوستره منزل و یالکز شو مقایسه غالب و مغلوب طرفی فصاحت کافیه ایله آ کلامغه کافیدر . « ظفر نهائی نك اولیاتی » دیدک . صلحدن بحث ایدلکجه ، هر مات « ظفر نهائی یه قدر ، ظفر نهائی یه قدر! » دیوردی . ایشته بعیدالوصول کبی کورونن بوغایه آمال ینه اتفاق مربع افقندن طوغمه باشلادی . و بز امیز ، بونک قطعیت مفادی ، ضیای قاهری قارشیسنده اک معند لسانلر ، اک نابینا کوزلر آز زمانده تسلیم حق و حقیقته مجبور اوله جقلردن و ایشته او آن مسعودده بوتون اقوامی صارصان صرعه جدال نهایت بولاچقدر .

صوکه هفته نك شتون جدولی طولدوران وقایع عظیمه برتک جبهه حربده جریان ایتدی که اوده رومانیای جبهه حربیدر . غربده فرانسه - انگلیز جبهه سنده صوم ملجمه مدیده سی ، کچن نسخه مزده کی تخمینمز کبی ، بوسبوتون فیصلیدر اولیور کبی کورونیور . بو کونلرده صوم جبهه سنده نسبه اوفاق تفک قیصه تعرضلردن ، آرا صیرا طویچی آتشدن باشقه بر شی اولمادی . وردون او کیده سکونت